

HU

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES
AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 2002 december 27.

BIZOTTSÁGI MUNKADOKUMENTUM

a Natura 2000-ről

Bizottsági munkadokumentum

a Natura 2000-ről

1. MI A „NATURA 2000” ÉS MIÉRT SZÜKSÉGES ?

A “Natura 2000” egy, az Európai Közösség egészére kiterjedő természetvédelmi területek hálózata, amelyet az 1992-es Élőhelyvédelmi Irányelvek alapján hoztak létre. A hálózat célja, hogy biztosítsa Európa legértékesebb és legfenyegetettebb fajainak és élőhelyeinek hosszútávú túlélését.

Egy ilyen jellegű hálózat szükségességének a felismerése válasz volt a vadvilág élőhelyeinek nagyarányú rombolására és elaprózására, amelynek tanúi voltunk az 1992-t megelőző évtizedekben. Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség megerősítette, hogy a legutóbbi években sok európai faj hanyatlásnak indult, a természetben 64 őshonos növényfaj kipusztult, a madárfajok 38%-a és a lepkefajok 45%-a fenyegetett, sérülékeny ill. veszélyben lévő populációkkal, és Európa első ízben lehetett tanúja egy olyan faj kihalásának (egy hegyikecskefaj) amely már szerepelt az Élőhelymegőrzési Irányelvek listáján. Nagy nyomás nehezedik az élőhelyekre és ökológiai rendszerekre: például Észak- és Nyugat-Európa vizes élőhelyei 60%-al csökkentek az utóbbi évtizedekben. A legutóbbi évtized folyamán tovább fokozódott az ezért a veszteségért felelős terhelő tényezők nyomása, azaz a városiasodás, az infrastukúrális és turisztikai fejlődés, a mezőgazdasági és erdészeti tevékenységek mind intenzívebbé válása.

Ezért a Natura 2000 kulcsszerepet játszik az EU biológiai sokszínűségének (biodiverzitásának) megóvásában, az Európai Tanács 2001-ben Göteborgban tartott ülésén hozott határozatának megfelelően, hogy 2010-re megállítsák a biológiai sokszínűség hanyatlását az Unión belül.

Az Élőhelyvédelmi Irányelvek mintegy 200 élőhelytípust és 700 növény- és állatfajt azonosít melyek a Közösség számára jelentőséggel bírnak. Ezeknek a fajoknak a megőrzése hosszútávon nem érhető el a természet elszigetelt „zsebrendőnyi” területeinek megóvásával, bármilyen nagy legyen is egyedi értékük. A telepek hálózatának létrehozásával ezen élőhelyek és fajok teljes kiterjedésének keresztmetszetén a Natura 2000 dinamikus és élő hálózat megvalósítását célozza garanciát nyújtva azok megőrzésére. A természetvédelmi irányelvek keretében egyéb rendelkezések a fajok védelmére szintén kiegészítik ezeket az élőhely védelmi intézkedéseket.

2. HOGYAN MŰKÖDIK A NATURA 2000 ?

Az Élőhelyvédelmi Irányelvek három fázist körvonalaznak a Natura 2000 létrehozásában:

- Javaslatok telepek felvételére a Natura 2000 hálózatába;
- Közösségi fontossággal rendelkező telepek listájának összeállítása a Tagországok által betervezett javaslatok alapján, és,
- A telepek igazgatására vezetői rendszerek kialakítása

2.1. Telepek ajánlása a Natura 2000 hálózatába- A Tagország felelőssége

A telepeknek a Natura 2000-be történő javaslatáért a Tagországot terheli a felelősség. Habár az Irányelvekben foglaltak szerint felkérték a Tagországokat, hogy javaslatukat 1996-ig bezárólag tegyék meg, jelentős késedelmek mutatkoztak ezen a téren. Ezek a késedelmek vezették a Bizottságot arra az elhatározásra, hogy egy sor eljárást kezdeményezzen a Bíróságon, valamint hogy bizonyos Strukturális Alapokból támogatott program jóváhagyását hozzákossék az élőhely-telepek listájának benyújtásához. Ezek az intézkedések jelentős haladást eredményeztek, és a legtöbb Tagország esetében mostanra lényeges javaslatok lettek benyújtva.

2.2. Közösségi fontossággal bíró élőhely-telepek listáinak elfogadása – Tudomány és a letéteményesek

A Bizottság szerepe a Közösségi fontossággal bíró élőhely-telepek listájának elfogadása a Tagállamok javaslatai alapján. A Tagállamok javaslatainak elemzését egy, a Bizottság által összehívott tudományos szeminárium végzi átlátható módon, az Európai Környezetvédelmi Ügynökség támogatása mellett. A Tagállamok és az érintett tulajdonosok és használók letéteményes érdekeit képviselő szakértők, valamint környezetvédelmi nem-kormánysszervezetek vesznek részt ezeknek a szemináriumoknak a munkájában.

Tekintettel a biológiai-sokszínűség nagy természeti változatosságára EU-szerte, az Irányelv a Közösséget hat bio-földrajzi régióra osztja fel — Atlanti, Kontinentális, Alpesi, Mediterrán, Hideg-övi (Boreal) és Makronéziai (Nagy-szigeteki) régiókra. A célkitűzés az, hogy megállapítsák a Közösségi fontossággal rendelkező élőhely-telepek listáját ezen összetartozó bio-diverzitású régiók mindegyikéhez. A Bizottság elfogadott egy végleges élőhely-telep listát az első bio-földrajzi régióra — a Makronéziai régióra — 2001 decemberében. A lista azonosítja ezen szigetek 30%-át érintő élőhely-telepeket, amelyek Európa néhány leggazdagabb és legváltozatosabb vadvilágával rendelkeznek. Ez jelentős előrelépés és a spanyol és portugál kormányok erős elkötelezettségét jelenti a hálózat megvalósítása iránt. A további régiók esetében is jelentős haladás tapasztalható a következő 18 hónapra tervezett hátralévő listák elfogadásával.

2.3. A kijelölt élőhely-telepek igazgatása — A tagállamok felelőssége

Az Irányelvek rendelkezései határozottan a Tagországokat teszik felelőssé a Natura 2000 élőhely-telepek kijelöléséért és azok igazgatásáért. Gyakran a részletesen meghatározott idevonatkozó munkát különböző nemzeti ügynökségek feladatkörébe utalják, a szövetségi Tagállamok esetében pedig a régiókhoz. A tengeri környezetvédelem esetében, amelynél az igazgatási tevékenység a halászati tevékenység szabályozásával jár, Közösségi szintű közös fellépés előnye élvezhető.

A Bizottság következetesen elősegíti az igazgatási tervek fejlesztését mint az élőhely-telepek megfelelő óvó igazgatását biztosító eszközt, és amelyek egyúttal keretet is nyújtanak annak megítélésére, hogy az élőhelymegóvás célkitűzéseinek megfelelnek-e a telepek különböző használatait. Kitérő módját képviselik annak is, hogy az igazgatási döntésekben meghatározottak által érintett kulcs-érdekcsoportokat aktívan bevonják. A Life-Nature (Élet-Természet) program széles körű finanszírozással támogatja az ilyen tervek elkészítését

Tekintettel az élőhely típusok és azok elhelyezkedésének széles skálájára, nyilvánvaló, hogy nincs olyan szabvány formula amelyet alkalmazni lehetne. Mindazonáltal, általános szabályként továbbra is fontos lesz biztosítani a hagyományos igazgatási rendszerek

folytonosságát, amelyek nagyon gyakran kritikus fontosságúak voltak a ma oly nagyra értékelt élőhelyek létrehozásában és fenntartásában.

3. NATURA 2000 ÉS FEJLESZTÉS — AZ EREDETI ÁLLAPOT MEGŐRZÉSE, DE MÉGIS RUGALMASSÁG

A szükséges igazgatási rendszerek létrehozásán túl, az Irányelv rendelkezik a fejlesztési javaslatok értékeléséről is, amelyek valószínűleg hatással lesznek meghatározott élőhely-telephelyekre. Ezek a rendelkezések a meglévő gyakorlaton alapulnak, figyelembe véve a környezetre gyakorolt hatás felmérését. Még olyan esetekben is, amikor a hatásvizsgálás azt mutatja, hogy jelentős kár fogja érni az élőhely-telepet, az Irányelv nem zárja eleve ki a fejlesztést. A Tagállamok engedélyezhetik a fejlesztéseket olyan esetekben, amikor nincs más elfogadható alternatíva, és amikor meghatározó közérdek mutatkozik a fejlesztés mellett. Ezekben az esetekben azonban a Tagországoknak kötelező ellensúlyozó intézkedéseket tenni élőhelyek létrehozásával vagy fejlesztésével más helyen, a hálózat integrálásának fenntartása érdekében.

Az olyan fejlesztések esetében amelyek negative hatással lesznek azon telepekre amelyek prioritást élvező élőhelyeknek vagy fajoknak adnak otthont (különösen ritka és sérülékeny élőhelyek és fajok amelyek a teljes listának csak csekély részét képezik), a Bizottságot felkéri vélemény nyilvánításra, vajon fontos közédetről van-e szó. Egy legutóbbi példa ilyen kérelemre a Rotterdami Kikötő bővítésével kapcsolatos, amely jelentős hatással lesz egy Natura 2000 telepre. Ez egy nagyon jól megtervezett javaslat, és figyelemre méltó intézkedéseket foglal magába az élőhelyt érő előrelátott veszteség ellentételezésére.

4. A JÁTSZMA JELENLEGI ÁLLÁSA

4.1. Pozitív eredmények

Bár a hálózat létrehozása még nem valósult meg teljesen, az elért fejlődés jelentős. Számos pozitív példa létezik, amikor a helyi lakosok, és különösen a tulajdonosok és használók kezdeti aggodalmaira megoldást találtak a helyi szinten folytatott kiterjedt dialógus alapján elkészített igazgatási tervekkel. Mindezt támogatta a Life-Nature program, amely 1992-es megalapítása óta 605 projektet finanszírozott, 470 millió euró értékben. A példák között található egy, az Egyesült Királyságban lévő tengeri élőhely-telep igazgatási terveinek az elkészítése, és a Franciaországban lévő élőhely-telepekhez az "Irányelvek Dokumentációja" (documents d'objectives). Ezen dokumentumok elsőjeként, jelenleg folyik a megállapodás egyeztetése a helyi irányító szervezettel (*comités de pilotage*) való együttműködés érdekében, amely biztosítja minden érdekcsoport széleskörű részvételét. A Life-Nature project különösen sikeres volt a Corèze vidéken (landes de Corèze), beleértve a helyi mezőgazdasági kamarával való együttműködést. Számos projekt a természetvédelem számára kritikusan fontos hagyományos mezőgazdasági gyakorlat visszaállítására lett alapozva, és az ezeket támogató agrár-természeti rendszerek kifejlesztéséhez vezetett.

4.2. Folyamatos problémák — Konzultáció a élőhely-telepek kiválasztásáról

Az Irányelv nem fekteti le részletesen az élőhely-telepek kiválasztásához a követendő konzultációs eljárást. Ez azt eredményezte, hogy az eljárások, a Tagországok adminisztratív rendszereinek megfelelően, jelentősen különböznek. Néhány esetben az élőhely-telepek

azonosítása a tulajdonosokkal és használókkal az igazgatási intézkedésekről folytatott részletes megbeszélések kíséretében zajlott, más esetekben viszont kevés konzultáció folyt a terület letéteményeseivel (birtokosaival), vagy egyáltalán nem került erre sor. Ez jelentős vitákat eredményezett néhány Tagországban, egy sor különböző adminisztratív és jogi kihívást vetve fel, amelyek késleltették a javaslatok benyújtását. A Bizottság a munkának ebben a fázisában nem vesz részt, és nincs joga beavatkozni a Tagországok által követett különböző eljárásokba.

4.3. Panaszok és jogsértések

Számos Tagországban az Irányelv alkalmazásában tapasztalt késedelmek több panaszt eredményeztek a Bizottság felé, mind a területek kijelölését, mind pedig azok védelmét érintő ügyekben. Habár ezt lehet úgy tekinteni, mint ennek a politikának a köztámogatási indikátorát, ez gondokat is felvet. Még akkor is, ha a panaszok 80% lezárható a Tagállamokkal történt első informális kapcsolatfelvételt követően, a Bizottságnak elkerülhetetlenül foglalkoznia kell olyan kérdésekkel, amelyek az Irányelv értelmében a Tagországok felelősségébe tartoznak.

Ezen alkalmazási problémák megoldásának elősegítése érdekében a Bizottság útmutatót dolgoz ki. Igazgatási és tervezési kérdésekben már közzétettek útmutatót, és a Tagországokkal együtt munkacsoportok dolgoznak további témák kidolgozásán — környezetvédelmi célkitűzések és jelentések, megfigyelés-nyomonkövetés valamint vadászat-gazdálkodás.

A Tagállamokkal fenntartott rendszeres kapcsolatot és párbeszédet biztosítja mind az Élőhely Bizottság, mind pedig a nemrég létrehozott kétévenkénti találkozórendszer a Nature igazgatók között. Ez felbecsülhetetlenül fontos fórumot biztosít a felmerülő kérdések korai megvitatásában.

A Tagállamokon belül kialakított erősebb és hatékonyabb panaszkezelő mechanizmusok szintén csökkenthetnék az Európai Bizottság által közvetlenül kezelendő esetek számát.

5. KÖZÖSSÉGI EGYÜTTES-FINANSZÍROZÁS

Az Irányelv előírja, hogy a Közösségnek kell együtt-finanszírozni bizonyos költségeket a hálózaton belüli élőhely-telepek igazgatásával kapcsolatban, és ennek a finanszírozásnak meglévő pénzügyi szközökből kell származnia. Ugyanakkor, nincs meghatározva, hogy minek a keretében kell az ilyen finanszírozási programot kezelni, és az ezt követő határozatokban különböző eszközökre előírt eljárások nem teszik könnyvé egy ilyen keret kialakítását.

A jelenlegi agrárpolitikai intézkedések, különösen a Vidékfejlesztési Politikának megfelelően létrehozott mezőgazdasági-környezetvédelmi rendszer már jelentős támogatást biztosít a hálózat megvalósítására, a gazdálkodóknak juttatott pénzeszegek révén, földjeik környezetbarát módon való mezőgazdasági művelésére. Néhány Tagországban, szintén jelentős mértékben felhasználják az Európai Regionális Fejlesztési alap forrásait, a Natura 2000 élőhely-telepek meghatározott beruházásainak finanszírozására. Ezek leggyakrabban a látogatók által használt létesítményekkel és infrastruktúrával kapcsolatosak. Jelenleg az egyetlen kizárólag a Natura 2000 finanszírozására szánt pénzügyi eszköz a Life-Nature alap, amelyet élőhely és fajok kezelését célzó igazgatás-tervezési, és vezető/bemutató projektek előmozdítására használnak.

Egy nemzeti szakértőkből és a letéteményesek képviselőiből álló munkacsoport van megbízva a Natura 2000 program vezetés valószínű költségeinek áttekintésével, és hogy tegyenek javaslatokat a Bizottság felé. A csoport, amely együttdolgozik a Környezetvédelmi, Mezőgazdasági, Regionális Ügyek valamint a Költségvetési Főigazgatóságokkal, később, még ezévben teszi meg ajánlásait. A Bizottság fel lesz kérve egy Tájékoztató-jelentés elfogadására a Natura 2000 program együtt-finanszírozása ügyében, 2003 folyamán.

6. KÖVETKEZŐ LÉPÉSEK

A Natura 2000 fejlesztésében a következő lépések az alábbiakat foglalják magukba:

- A Közösségi Lista véglegesítése — a tudományos szemináriumok végső fordulója a program szerint 2003. március/április hónapokban érnek véget, amelynek lehetővé kellene tennie a még hátralévő listák elfogadását 2004 első felében;
- A NATURA 2000 további alkalmazása a partközeli tengeri környezetben. A Tagállamok Természetvédelmi Igazgatóinak felkérésére egy szakértői munkacsoport kerül megalakításra ennek a munkának a támogatására;
- A Közösségi pénzügyi finanszírozás kereteinek tisztázása;
- Útmutató továbbfejlesztése a rendelkezések értelmezéséhez a Tagállamok számára, és,
- A kommunikáció javítása/az Irányelv célkitűzéseinek jobb magyarázata. A Tagállamok Természetvédelmi Igazgatóival közreműködve, a Környezetvédelmi Főigazgatóság már létrehozott egy kommunikációs munkacsoportot amely átfogó kommunikációs stratégiát fog kialakítani a Bizottság és a Tagállamok közötti együttműködés megvalósítására. A Bizottság már számos lépést tett, beleértve tájékoztató broszúrák közzététele, valamint a Natura 2000 hírlevelének létrehozása, amelynek postázási címlistája 15.000 kapcsolatot tartalmaz a nemzeti és helyi hatóságok és érdekcsoportok címeivel, konferenciákon és munkacsoportokban való részvétel a hatóságokkal és érdekcsoportokkal együtt, és a Green Days (Zöld Napok) kezdeményezés, amely 500 esemény programja Közösségszerte és a csatlakozásra váró országokban, amely eseményprogram célja, az Irányelv megismertetése széles közönséggel.

Az Irányelvbe felveendő további fajokról és élőhelyekről született megállapodás a Tagállamokkal és a Jelölt Országokkal, annak érdekében, hogy figyelembe legyen véve a biológiai sokszínűség megnövekedett skálája amely az Unióban képviselteti magát a kibővítésnek köszönhetően. Ezt egy technikai melléklet fogja bevezetni a Csatlakozási Okmányba minden egyes ország esetében. A Jelölt Országok jól haladnak a Natura 2000 megvalósításában, és fel lesznek kérve, hogy javasolják élőhely-telepek kijelölését a Natura 2000-be csatlakozásuk idején.

Jelenleg az Irányelvben a védett fajok és élőhely típusok listájára történő felvétel, vagy ellenkezőleg, a listáról való törlés, egy faj vagy élőhely megőrzési állapotának javulása esetén, az együttdöntés törvényhozó folyamatán keresztül kezdődhet el. Mérlegelési javaslatok vannak betervezve arra vonatkozólag, hogy a lista ilyenén aktualizálása hogyan legyen kezelve a jövőben.

Szükség és szándék van a Natura 2000 teljes megvalósításának támogatására irányuló különböző tevékenységek megerősítésére, különösen más Közösségi irányvonalakkal való kapcsolatának megteremtésére — regionális, mezőgazdasági, halászati, stb. Az irányítási gyakorlattal összefüggésben, egy munkacsoport a régiókkal kötendő “háromoldalú” szerződésekkel kapcsolatos elképzelések kifejtésén dolgozik, és a Natura 2000 megfelelő jelölt lehet a Közösségi politika alkalmazására és kommunikálására a régiókkal való együttműködés megerősítésében.

FÜGGELÉK

Kérdések & Válaszok

a

Natura 2000-ről

Mi történik Europa biológiai sokszínűségével ?

Az legutóbbi évtizedekben a biodiverzitás csökkenése és vesztesége Európában drámai módon felgyorsult. Ezek a tendenciák magukba foglalják a fajokban, valamint élőhelyekben és ökológiai rendszerekben kifejezett csökkenést és veszteséget. Nagymértékben fokozódik az élőhelyek általános romlása és vesztesége. Például Észak- és Nyugat-Európában a vizes élőhelyek mintegy 60%-al csökkentek a legutóbbi évtizedekben. Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség megerősíti, hogy sok európai faj hanyatlik, Európa 64 őshonos növénye már kipusztult a természetben, a pillangók 45%-a és a madarak 38% veszélyeztetettnek tekintendő. Európa már tanúja volt azon fajok legelsője, a Pireneusi Hegyikecske kipusztulásának, amelyek védelmére elkötelezte magát az Élőhelyek Irányelvben. Most az ibériai hiúz tekintendő a vadvilág legveszélyeztetettebb macskafajtájának. Az élőhelyek lerombolása és az ebből fakadó préda fajtait érő negatív hatás miatt látványos hanyatlást szenvedett az utóbbi tíz évben

Az ezért a veszteségért felelős terhelő tényezők nyomása, azaz a városiasodás, az infrastukúrális és turisztikai fejlődés, a mezőgazdasági és erdészeti tevékenységek fokozódása, stb. a legutóbbi évtized folyamán tovább folytatódott, ezért cselekvésre van szükség Közösségi szinten csakúgy mint nemzeti szinten annak érdekében, hogy megvédjük Európa biológiai sokszínűségét. A Natura 2000 része az EU-nak ezen kihívásra adott válaszában.

Mi is pontosan a Natura 2000 ?

Natura 2000 az Európai Unió egészére kiterjedő természetvédelmi területek hálózata amely az 1992-es Élőhely Irányelv égisze alatt lett létrehozva, amelynek célja Európa legfontosabb vadvilág területeinek megőrzése. Az Élőhely Irányelv alapján a Tagállamok által kijelölt Különleges Megóvandó Területekből (SAC — Special Areas of Conservation) áll, valamint Különleges Védelmi Területekből (SPA-k, Special Protection Areas) amelyeket az 1979-es Madárvédelmi Irányelv alapján jelölnek ki. A védett területek ezen hálózatának megteremtésével, ahol különleges intézkedéseket tesznek a biológiai sokszínűség megőrzése érdekében eleget teszt egy Közösségi kötelezettségnek is, az ENSZ által elfogadott Biológiai Sokszínűség Konvenciójának értelmében.

Az Élőhely Irányelv közel 200, az EU számára fontossággal bíró élőhely típust és 700 növény- és állatfajt azonosít. A Madárvédelmi Irányelv 181 érzékeny fajt sorol fel, amelyek élőhelyeinek védelme a terület védelmén keresztül szükséges. Felismeri a vándormadárfajták számára fontos területek védelmének szükségességét is, különösen a vizes élőhelyek védelmét.

Ezeknek az élőhelyeknek és fajoknak a hosszútávú megőrzése nem érhető el a természet elszigetelt „zsebendőnyi” területeinek megóvásával, bármilyen nagy legyen is egyedi

értékük. Egy telepek hálózatának létrehozásával ezen élőhelyek és fajok teljes kiterjedésének keresztmetszetén a Natura 2000 dinamikus és élő hálózat megvalósítását célozza garanciát nyújtva azok megőrzésére.

A Natura 2000 nem egy szigorú természetvédelmi rezervátumokból álló rendszer ahonnan mindenféle emberi tevékenység ki van zárva. Habár a hálózat bizonyosan tartalmazni fog természetvédelmi rezervátumokat, a föld legnagyobb része továbbra is egyéni tulajdonban marad, és a hangsúly azon lesz, hogy azok jövőbeni gazdálkodása ökológiailag, gazdaságilag és szociálisan fenntartható legyen.

Mi a szerepe a Natura 2000-nek az EU bio-diverzitás politikájában?

A biodiverzitás fenntartása fontosságának felismerése volt az, ami miatt az Európai Tanács 2002 júniusában Göteborgban kitűzte maga elé azt a célt, hogy 2010-re megállítsa a biológiai sokszínűség hanyatlását az Unión belül. Ennek a célkitűzésnek a teljesítése az EU 6. Környezetvédelmi Cselekvési Programjának egyik elsőrendű témája.

Az EU biodiverzitás politikájának két egymást kiegészítő fő megközelítése van. Először is arra törekszik, hogy a biológiai sokszínűség megfontolásait integrálja minden kapcsolódó politikai szektorba, mint például a mezőgazdaság, halászat és szállítás, valamint a politikai eszközökbe mint például a környezetvédelmi felelősség, ökológiai minősítés (ecolabelling), stb. Ez egy fonton központi kérdése az EU Biodiverzitási Stratégiájának szektorokra vonatkozó integrációs terveinek, amelyeket az utóbbi időben fogadtak el.

Másodsorban célintézkedések szükségesek a sok már fenyegetett faj és élőhely túlélésének biztosításához. Ezt a szerepet tölti be a Natura 2000, amely Európa legérzékenyebb fajainak és élőhelyeinek hosszútávú túlélésének biztosítását célozza, azáltal, hogy biztosítja megfelelő számú és területű legfontosabb élőhely-telepei megfelelően védettek és eredményesen vannak igazgatva. Ezeket az élőhely-telepvédelmi intézkedéseket kiegészítik a környezetvédelmi irányelvek egyéb fajvédelmi rendelkezései

Hogyan választják ki a Natura 2000 élőhely-telepeit?

A Natura 2000 a Tagországok által kijelölt telepekből áll, összhangban a Madár és Élőhely Irányelvekkel, amelyek különböző kiválasztási eljárásoknak vannak alávetve.

• Különleges Védelmi Terület kiválasztása a Madár Irányelv értelmében

A Tagállamok kiválasztanak és kijelölnek Különleges Védelmi Területeket (SPA-kat) a Madár Irányelvnek megfelelően. Az SPA azonosításának és körülhatárolásának teljes mértékben tudományos kritériumok kell alapulnia, mint például: “a listán lévő érzékeny fajok populációjának 1%-a” vagy “vándor vizimadarak nemzetközi fontosságú vizes élőhelye. Ugyanakkor a Tagállamoknak diszkreciós jogkörük van a legtöbb megfelelő kritérium meghatározásában, amelyen azután teljes mértékben alkalmazniuk kell oly módon, hogy az biztosítsa a “legmegfelelőbb területek” kijelölését, számban és felületi nagyságban egyaránt. A Tagállamok által szolgáltatott információk alapján a Bizottság megállapítja, hogy a kijelölt területek elegendőek-e összefüggő hálózat kialakítására az érzékeny és vándor fajok védelmére.

- **Különleges Megóvándó Területek kiválasztása (SAC-ok) az Élőhely Irányelv szerint**

A Különleges Megóvándó Területek kiválasztásának három fázisa van az Élőhely Irányelvnek megfelelően :

1. Az élőhely-telepek javaslata a Natura 2000-be a Tagországok felelőssége, akik átfogó értékelést végeznek a területükön lévő valamennyi élőhely típusról és fajról. A részletesen meghatározott idevonatkozó munkát gyakran különböző nemzeti ügynökségek feladatkörébe utalják, a szövetségi Tagállamok esetében pedig a régiókhoz. Az élőhely-telep kiválasztása kizárólag tudományos gyakorlatnak megfelelően történeht, az Irányelv III. Függelékében meghatározott szabványos kiválasztási kritériumok alapján. Ez a hatóságoktól megköveteli minden egyes élőhelytípusra vonatkozóan az *képviselhetőség* és az *ökológiai minőség* felmérésének elvégzését, valamint az élőhely-telepen az élőhellyel lefedett *terület* nagyságának a megállapítását minden telep esetében. Hasonlóképpen, meg kell becsülni minden egyes fajra vonatkozóan annak *méretét és sűrűségét*, csakúgy *mint elszigeteltségi fokát* a természetben előforduló tartományhoz viszonyítva, meghatározva a *telep minőségét* az érintett faj vonatkozásában. A Tagállamok, ezen kritériumok alapján egy mindenre kiterjedő *globális értékelést* végeznek élőhely telepeik fontosságáról minden faj és élőhelytípus tekintetében. Ezek az ökológiai információk képezik az alapját a további értékeléseknek EU szinten.
2. A javasolt nemzeti listák alapján a Bizottság a Tagállamokkal egyetértésben elfogadja a Közösségi fontossággal bíró élőhely-telepek listáját. A Tagállamok által benyújtott javaslatok elemzését a Bizottság által összehívott tudományos szemináriumok végzik átlátható módon, az Európai Környezetvédelmi Ügynökség támogatásával. Ezeknek a szakértői szemináriumoknak az a célja, hogy megállapítsa, elegendő jóminőségű élőhely-telepet javasolt-e minden Tagállam ahhoz, hogy biztosítva legyen minden egyes élőhelytípus és faj kedvező megőrzésének állapota azok előfordulási helyein az EU-ban. Az értékelési kritériumok között szerepel az érintett fajok és élőhelytípusok ritkaságának, földrajzi eloszlásának és általános veszélyeztetettségének a figyelembevétele. A Tagállamok és az érintett letéteményesek — érte ezalatt a tulajdonosok és a használók valamint a nem-kormánysszervezetek — érdekeit képviselő szakemberek vesznek részt ezeken a szemináriumokon. Tekintettel a biológiai-sokszínűség nagy természeti változatosságára EU-szerte, az Irányelv a Közösséget hat bio-földrajzi régióra osztja fel — Atlanti, Kontinentális, Alpesi, Mediterrán, Hideg-övi (Boreal) és Makronéziai (Nagy-szigeteki) régiókra. A célkitűzés az, hogy megállapítsák a Közösségi fontossággal rendelkező élőhely-telepek listáját ezen összetartozó bio-diverzitású régiók mindegyikéhez, Tagállamok-szerte konzekvens megközelítést alkalmazva.
3. Amint a Közösségi Fontossággal bíró Élőhely-telepek listája el lett fogadva, ezentúl már a Tagállamokon a sor, hogy valamennyi élőhely-telepet Különleges Megóvándó Területeknek jelöljék ki legkésőbb hat éven belül. Elsőbbséget kell adniuk azon telepeknek, amelyek a legvesélyeztetettebbek, illetve amelyek környezetmegóvási szempontból a legjelentősebbek. Ez alatt az időszak alatt a Tagországoknak létre meg kell alkotniuk azokat a szükséges igazgatási ill. helyreállító intézkedéseket a telepek vonatkozásában amelyek biztosítják azok kedvező állagmegóvásukat.

Történik-e nyilvános egyeztetés a telepek kiválasztásáról ?

Az Irányelv nem fektet le szabályokat a telepek kiválasztásánál követendő egyeztetési eljárást illetően, amelyeket a Tagországoknak kell meghatározniuk adminisztratív rendszerüknek megfelelően. A nyilvános konzultációk eljárásai jelentős mértékben eltértek a Tagországok között. Néhány esetben az élőhely-telepek azonosítása a tulajdonosokkal és használókkal az igazgatási intézkedésekről folytatott részletes megbeszélések kíséretében zajlott, más esetekben viszont kevés konzultáció folyt a terület birtokló letéteményesekkel, vagy egyáltalán nem került erre sor. Ez jelentős vitákat eredményezett néhány Tagországban, egy sor különböző adminisztratív és jogi kihívást vetve fel, amelyek késleltették a javaslatok benyújtását. A Bizottság a munkának ebben a fázisában nem vesz részt, és nincs joga beavatkozni a Tagországok által követett különböző eljárásokba.

Ki a felelős a Natura 2000 telepek igazgatásáért, és hogyan valósul meg igazgatásuk?

Az Irányelvek rendelkezései határozottan a Tagországokat teszik felelőssé a Natura 2000 telepek igazgatásáért. Gyakran a részletesen meghatározott idevonatkozó munkát különböző nemzeti ügynökségek feladatkörébe utalják, a szövetségi Tagállamok esetében pedig a régiókhoz. A tengeri környezetvédelem esetében, amelynél az igazgatási tevékenység a halászati tevékenység szabályozásával jár, Közösségi szintű közös fellépés előnyei élvezhetők.

A Bizottság következetesen elősegíti az igazgatási tervek fejlesztését mint a telepek megfelelő óvó igazgatását biztosító eszközt, és amelyek egyúttal keretet is nyújtanak annak megítélésére, hogy az élőhelymegóvás célkitűzéseinek megfelelnek-e a telepek különböző használatai. Kitérő módját képviselik annak is, hogy az igazgatási döntésekben meghatározottak által érintett kulcs-érdekcsoportokat aktívan bevonják. Az Élet-Természet program széles körű finanszírozással támogatja az ilyen tervek elkészítését

Tekintettel az élőhely típusok és azok elhelyezkedésének széles skálájára, nem alkalmazható szabvány formula. Mindazonáltal, általános szabályként továbbra is fontos lesz biztosítani a hagyományos igazgatási rendszerek folytonosságát, amelyek nagyon gyakran kritikus fontosságúak voltak a ma oly nagyra értékelt élőhelyek létrehozásában és fenntartásában.

Számos pozitív példa fordul elő, amikor a helyi lakosok, és különösen a tulajdonosok és használók kezdeti aggodalmaira megoldást találtak a helyi szinten folytatott kiterjedt dialógus alapján elkészített igazgatási tervekkel. Mindezt támogatta a Life-Nature program, amely 1992-es megalapítása óta 605 projektet finanszírozott, 470 millió euró értékben. A példák között található egy, az Egyesült Királyságban lévő tengeri élőhely-telep igazgatási terveinek az elkészítése, és a Franciaországban lévő élőhely-telepekhez az "Irányelvek Dokumentációja" (documents d'objectives). Ezen dokumentumok elsőjeként, jelenleg folyik a megállapodás egyeztetése a helyi irányító szervezettel (*comités de pilotage*) való együttműködés érdekében, amely biztosítja minden érdekcsoporthoz széleskörű részvételét. A Life-Nature project különösen sikeres volt a Corèze vidéken (landes de Corèze), beleértve a helyi mezőgazdasági kamarával való együttműködést. Számos projekt a természetvédelem számára kritikus fontosságú hagyományos mezőgazdasági gyakorlat visszaállítására lett alapozva, és az ezeket támogató agrár-természeti rendszerek kifejlesztéséhez vezetett.

Ha már egy telepet integráltak a Natura 2000 hálózatába, akkor ahhoz már nem lehet hozzájárulni jövőbeni fejlesztési tekintetében ?

A Natura 2000 telepeit illetően nincsen *eleve* tiltás új tevékenységekre vagy fejlesztésekre. Ezt esetenkénti vizsgálatot tárgyává kell tenni. Az Élőhely Irányelv 6. cikkelye, amely vonatkozik valamennyi Natura 2000 telepre, rendelkezik az olyan fejlesztési javaslatok értékeléséről, amelyek várhatóan hatással lesznek a megnevezett telepre. Ezek a rendelkezések a meglévő jó gyakorlaton alapulnak, a környezetvédelmi hatástanulmányok tekintetében. Még akkor is, ha a hatástanulmány kimutatja, hogy számottevő kár érheti a telepet, az Irányelv nem zárja ki *eleve* a fejlesztést. A Tagállamok engedélyezhetnek fejlesztéseket olyan esetekben is, amikor nincs más elfogadható alternatíva, és amikor meghatározó közérdek mutatkozik a fejlesztés mellett. Ezekben az esetekben azonban a Tagországoknak kötelező ellensúlyozó intézkedéseket tenni élőhelyek létrehozásával vagy fejlesztésével más helyen, a hálózat integritásának fenntartása érdekében.

Olyan fejlesztések esetében amelyek hátrányos hatást fejtenek ki a telepre amely kiemelt élőhelynek vagy fajnak ad otthont (különösen ritka és sérülékeny élőhelyek és fajok amelyek az Élőhely Irányelv listáján az összes listaelem között csak kis számot képviselnek) csupán az emberi egészséggel, közbiztonsággal ill. a környezet szempontjából elsődleges fontosságú jótékony következményekkel összefüggő megfontolások merülhetnek föl. Minden más megfontolás tekintetében az Irányelv a Bizottságtól kéri véleményét arra vonatkozóan, hogy meghatározó közérdek érintett-e az ügyben. Az utóbi idők egyik példája a Rotterdami Kikötő bővítésének javaslatával kapcsolatos, amely jelentős hatással lesz a Natura 2000 egyik telepére. Ez egy nagyon jól megtervezett javaslat, amely figyelemreméltó intézkedéscsomagot tartalmaz az előrelátható élőhelyvesztések ellentételezésére.

A Tagállamok és a 6. cikkely rendelkezéseinek alkalmazásában érdekelt más résztvevő felek támogatására értelmező és metodológiai útmutatás lett nyomtatásban közzétéve.

Mi a jelenlegi állás a Natura 2000 létrehozásának ügyében ?

Bár a hálózat még nem lett teljesen létrehozva, nagyon jelentős haladás történt. Ezt az a legutóbbi előrelépés is bizonyítja, amelyet a Különleges Védelmi Területek összefüggő hálózatának kialakítása jelent a Madárvédelmi Irányelv keretén belül, amely a Tagállamok területének 8%-nak megfelelő terület kijelölését jelenti. Ugyanakkor jelentős szakadék tátong még az EU bizonyos fajai és régiói esetében, amelyek áthidalására további területek kijelölése szükséges. Hasonlóképpen, az Élőhely Irányelv értelmében a Tagországok területének 14%-át kitevő terület lett természetvédelmi terület kijelölésére javasolva. Ebbe beletartozik a Natura 2000 egy öböl-partmenti területe, amely már elég jelentős sok Tagország esetében, mint például Dánia és Hollandia. A továbbra is fennmaradó hiányosságok esetében, amelyek jelenleg terítéken vannak nem valószínű, hogy az előbbi számok tükrében hasonlóan jelentős általános bővülés lenne várható.

A fejlődésben legutóbb elért eredményekhez két tényező járult hozzá. Az első tényező az volt, hogy a Bizottság nem haobozott pert indítani az Európai Bíróságon. A második pedig a Bizottságnak azon jelzése, hogy a javasolt telepek listájának benyújtása elmulasztása a fizetések felfüggesztését vonhatja maga után bizonyos struktúrális alap keretein belül. Az ilyen programokból származó fizetések felfüggesztése úgy tekinthető, mint óvintézkedés annak biztosítására, hogy a Közösség által finanszírozott programok ne járulhassanak hozzá a telepek helyrehozhatatlan károsodásához, még mielőtt azokat nem javasolnák hivatalosan védelem alá helyezésre a Natura 2000 rendszer keretében.

A Bizottság elfogadta az első bio-földrajzi régiójára — *Makronéziára* javasolt telepek végleges listáját, 2001 decemberében. A lista a szigetek 30%-át kitevő területeket azonosít, amelyek Európa néhány leggazdagabb és legváltozatosabb vadvilágával rendelkeznek. Ez jelentős előrelépés és a spanyol és portugál kormányok erős elkötelezettségét mutatja a hálózat megvalósítása iránt. A további régiók esetében is jelentős haladás tapasztalható a következő 18 hónapra tervezett hátralévő listák elfogadásával.

Ugyanakkor azonban a tengeri területeket, különösen a partmenti környezetet illetően, már felismert szükségesség, hogy további munka szükséges mindkét természetvédelmi irányelv keretein belül élőhely-telepek azonosítására és igazgatására. Ez részét képezi annak a szélesebb tengeri stratégiának, amelyet a Bizottság nemrég javasolt.

Miért kap a Bizottság nagyszámú panaszt a Natura 2000-re vonatkozóan ?

A Natura 2000 hálózat megvalósításában, valamint az ezekkel kapcsolatos óvintézkedések meghozatalában és alkalmazásában tapasztalt késedelmek olyan feltételeket teremtettek, amelyek az Európai Parlament felé megfogalmazott állampolgári panaszokat, kérelmeket és írásos kérelmek eredményeztek.

Milyen az általános mintája a Natura 2000-el kapcsolatban mostanig felmerülő jogsértéseknek ?

A Bizottsághoz minden évben panaszok százai érkeznek a természetvédelmi irányelvekkel kapcsolatban. Több mint a panaszok 80% lezárható a Tagállamokkal történt első informális kapcsolatfelvételt követően, és csak egy kis százaléka vezet szabálysértési eljárásokhoz. Az esetek túlnyomó többsége megoldódik normális eljárás keretei között, és nem kerül a Törvényszéki Bíróság elé. 2001-ben a Környezetvédelmi Főigazgatóság 345 panaszt kapott amelyek ezekre az Irányelvekre vonatkoztak, amelyek közül 131 már le lett zárva, és csupán 9 alakult át szabálysértési ügyé.

A szabálysértések természete változó. Ezek között szerepel a törvényhozás nemzeti átvételének hiányosságai, pontatlan megnevezések, megvalósítási jelentések hiánya. Szerepelnek még közöttük olyan ügyek is, amelyek az Élőhely és Madárvédelmi Irányelvek óvórendszerének elégtelen alkalmazásával vannak kapcsolatban a tervezett fejlesztéshez viszonyítva. Egyéb okok között szükséges az irányelvek ilyen elégtelen alkalmazásának nevesítése, annak érdekében, hogy a Közösségi alapok tervezett felhasználása fejlesztési célokra ne ütközzön a Közösségi jogba.

Hogyan segítheti a Bizottság a Tagállamokat a Natura 2000 jobb alkalmazásában ?

Ezen alkalmazási problémák megoldásának elősegítése érdekében a Bizottság útmutatót dolgoz ki. Igazgatási és tervezési kérdésekben már közzétettek útmutatót, és a Tagországokkal együtt munkacsoportok dolgoznak további témák kidolgozásán — környezetvédelmi célkitűzések és jelentések és megfigyelés-nyomonkövetés és vadászat gazdálkodás. A Tagállamokkal fenntartott rendszeres kapcsolatot és párbeszédet biztosítja mind az Élőhely mind pedig az Ornis (Madárvédelmi) Irányelvek Bizottsága és a nemrég létrehozott kétévenkénti találkozók rendszere a Nature igazgatók részvételével. Ez felbecsülhetetlenül fontos fórumot biztosít a felmerülő kérdések korai megvitatásában.

Azokból a Tagállamokból, amelyekben nagyobb haladást mutattak fel a telepek kijelölésében és amelyek nyitottabb és több fél közreműködésével kialakított tervezési eljárásokkal

rendelkeznek (például Dánia, Hollandia és az Egyesült Királyság), a Bizottság kevesebb panaszt kap. Éppen ezért, a Tagállamokon belül kialakított erősebb és hatékonyabb panaszkezelő mechanizmusok szintén csökkenthetnék az Európai Bizottság által közvetlenül kezelendő esetek számát.

Van-e szerepe a Bizottságnak a Natura 2000 közös finanszírozásában, és miért fontos ez?

Számos a Natura 2000 létrehozásával kapcsolatban felmerült nehézség a kijelölt telepek igazgatásával járó kérdésekkel vannak kapcsolatban, különösen arra vonatkozóan, hogy ki viseli a szükséges környezetvédelmi intézkedések költségeit. Az Élőhely Irányelv 8. cikkelye rendelkezik a Natura 2000 megvalósításához és folyamatban lévő igazgatásához szükséges intézkedések együtt-finanszírozásáról, meglévő Közösségi pénzügyi eszközökön keresztül.

A jelenlegi politikai intézkedések, különösen a Vidékfejlesztési Politikának megfelelően létrehozott mezőgazdasági-környezetvédelmi rendszer már jelentős támogatást biztosít a hálózat megvalósítására, a gazdálkodóknak juttatott pénzeszegek révén, földjeik környezetbarát módon való mezőgazdasági művelésére. Néhány Tagországban, szintén jelentős mértékben felhasználják az Európai Regionális Fejlesztési alap forrásait, a Natura 2000 élőhely-telepek meghatározott beruházásainak finanszírozására. Ezek leggyakrabban a látogatók által használt létesítményekkel és infrastruktúrával kapcsolatosak. Jelenleg az egyetlen kizárólag a Natura 2000 finanszírozására szánt pénzügyi eszköz a Life-Nature alap, amelyet élőhely és fajok kezelését célzó igazgatás-tervezési, és vezető/bemutató projektek előmozdítására használnak.

Ugyanakkor, nincs világosan meghatározva, hogy minek a keretében kell a Natura 2000 finanszírozási programot kezelni, és az ezt követő határozatokban különböző eszközökre előírt eljárások nem teszik könnyen lehetővé egy ilyen keret kialakítását.

How is the Commission dealing with the issue of future co-financing ?

Egy nemzeti szakértőkből és a letéteményesek képviselőiből álló munkacsoport van megbízva a Natura 2000 programvezetés valószínű költségeinek áttekintésével, és hogy tegyenek javaslatokat a Bizottság felé. A csoport, amelyik együttműködik a Környezetvédelmi, Mezőgazdasági, Regionális Ügyek valamint a Költségvetési Főigazgatóságokkal, 2002 vége előtt megteszi ajánlásait. A jelentés a következőkre fog kitérni:

- A Natura 2000 igazgatásával kapcsolatosan várhatóan felmerülő költségek becslése
- Annak áttekintése, hogy a meglévő Közösségi eszközök alkalmasak-e arra, hogy hozzájáruljanak az együtt-finanszírozáshoz
- Ajánlások és választható lehetőségek megvizsgálása a Natura 2000 jövőbeni finanszírozásának keretére, beleértve annak megfontolását, hogy milyen jellegű költségek tarthatnak számot Közösségi támogatásra.

A szakértői csoport az általa talált eredmények alapján egy Tájékoztató jelentést szándékozik benyújtani a Tanácshoz és a Parlamenthez 2003-ban.

Melyek a jövőbeni intézkedések prioritásai ?

A Natura 2000 fejlesztésében a következő lépések az alábbiakat tartalmazzák:

- A Közösségi Lista véglegesítése — a tudományos szemináriumok végső fordulója a program szerint 2003. március/április hónapokban érnek véget, amelynek lehetővé kellene tennie a még hátralévő listák elfogadását 2004 első felében;
- A NATURA 2000 további alkalmazása a partközeli tengeri környezetben. A Tagállamok Természetvédelmi Igazgatóinak felkérésére egy szakértői munkacsoport kerül megalakításra ennek a munkának a támogatására;
- A Közösségi pénzügyi finanszírozás kereteinek tisztázása;
- Útmutató továbbfejlesztése a rendelkezések értelmezéséhez a Tagállamok számára, és,
- A kommunikáció javítása/az Irányelv célkitűzéseinek jobb magyarázata.

A Tagállamok Természetvédelmi Igazgatóival közreműködve, a Környezetvédelmi Főigazgatóság már létrehozott egy kommunikációs munkacsoportot amely átfogó kommunikációs stratégiát fog kialakítani a Bizottság és a Tagállamok közötti együttműködés megvalósítására. A Bizottság már számos lépést tett, beleértve tájékoztató broszúrák közzététele, valamint a Natura 2000 hírlevelének létrehozása, amelynek postázási címlistája 15.000 kapcsolatot tartalmaz a nemzeti és helyi hatóságok és érdekcsoportok címeivel. konferenciákon és munkacsoportokban való részvétel a hatóságokkal és érdekcsoportokkal együtt. Elindította a Zöld Napok kezdeményezést, amely 500 esemény programja Közösségszerte és a csatlakozásra váró országokban, amely eseményprogram célja, az Irányelv megismertetése széles közönséggel.

Az Irányelvbe felveendő további fajokról és élőhelyekről született megállapodás a Tagállamokkal és a Jelölt Országokkal, annak érdekében, hogy figyelembe legyen véve a biológiai sokrétűség megnövekedett skálája amely az Unióban képviselteti magát a kibővítésnek köszönhetően. Ezt egy technikai melléklet fogja bevezetni a Csatlakozási Okmányba minden egyes ország esetében. A Jelölt Országok jól haladnak a Natura 2000 megvalósításában, és fel lesznek kérve, hogy javasolják élőhely-telepek kijelölését a Natura 2000-be csatlakozásuk idején.

Jelenleg az Irányelvben a védett fajok és élőhely típusok listájára történő felvétele, vagy ellenkezőleg, a listáról való törlés, egy faj vagy élőhely megőrzési állapotának javulása esetén, az együttdöntési törvényhozó folyamaton keresztül kezdődhet el. Mérlegelési javaslatok vannak betérjesztve arra vonatkozólag, hogy a lista illetően aktualizálása hogyan legyen kezelve a jövőben.

Nagyarányú egyetértés van a Tagállamok között a Natura 2000 és a cselekvési prioritások napirendjének stratégiai fontosságáról, a hálózat lehetőségeinek teljes kiaknázására. Az Élőhelyek Irányelv elfogadásának 10. évfordulóját megünneplő "El Teide" Nyilatkozat amelyet nemrég aláírásukkal látták el a Tagországok és a Jelölt Országok Környezetvédelmi Miniszterei, tartalmazza ezeket a pontokat.